

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان اقتصاد (دهم) از ۴ قسمت اصلی تشکیل شده است که به صورت زیر است:

۱- آزمون‌های نوبت اول: آزمون‌های شماره ۱ تا ۳ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را فصل به فصل طبقه‌بندی کرده‌ایم. بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر فصل از درسنامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها هم، ۰۰ آنرا هم و مثل یک آزمون کامل هستند.

(ب) آزمون طبقه‌بندی نشده: آزمون شماره ۳ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا یک آزمون نوبت اول مشابه آزمونی را که معلمتان از شما خواهد گرفت، ببینید.

۲- آزمون‌های نوبت دوم: آزمون‌های شماره ۴ تا ۱۲ از کل کتاب و مطابق امتحان پایان سال طرح شده‌اند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۴ تا ۷ را که برای نوبت دوم طرح شده‌اند هم طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر فصل تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۰۰ نمره دارند در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید.

(ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۸ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۵ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال معلمتان مواجه خواهید شد.

۳- پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها: در پاسخ تشریحی آزمون‌ها تمام آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

۴- درس‌نامه کامل شب امتحانی: این قسمت برگ برنده شما نسبت به کسانی است که این کتاب را نمی‌خوانند. در این قسمت تمام آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان اقتصاد نیاز دارید، تنها در ۱۳ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذتش را ببرید!

فهرست

پاسخ‌نامه	آزمون	نوبت	
۲۲	۳	اول	آزمون شماره ۱ (طبقه‌بندی شده)
۲۲	۵	اول	آزمون شماره ۲ (طبقه‌بندی شده)
۲۲	۷	اول	آزمون شماره ۳ (طبقه‌بندی نشده)
۲۳	۸	دوم	آزمون شماره ۴ (طبقه‌بندی شده)
۲۳	۱۰	دوم	آزمون شماره ۵ (طبقه‌بندی شده)
۲۴	۱۲	دوم	آزمون شماره ۶ (طبقه‌بندی شده)
۲۴	۱۴	دوم	آزمون شماره ۷ (طبقه‌بندی شده)
۲۵	۱۶	دوم	آزمون شماره ۸ (طبقه‌بندی نشده)
۲۵	۱۷	دوم	آزمون شماره ۹ (طبقه‌بندی نشده)
۲۶	۱۸	دوم	آزمون شماره ۱۰ (طبقه‌بندی نشده)
۲۶	۲۰	دوم	آزمون شماره ۱۱ (طبقه‌بندی نشده)
۲۷	۲۱	دوم	آزمون شماره ۱۲ (طبقه‌بندی نشده)
۲۸			درس‌نامه توپ برای شب امتحان

ردیف	آنچه می‌خواهیم بدانیم	نحوه	زمان آزمون: ۷۰ دقیقه	kheilisabz.com	رشته: ادبیات و علوم انسانی	اقتصاد
۱	آزمون شماره ۳	نوبت اول پایه دهم دوره متوسطه دوم				
۲	الف) درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید.	درست	نادرست			
۱	بین قیمت کالا و مقدار عرضه رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.			☐	☐	
۲	در محاسبه تولیدکل، قیمت کالای واسطه‌ای محاسبه می‌شود.			☐	☐	
۳	رسیدی که تجار آن را در معاملات خود استفاده می‌کرند، نخستین اسکناس‌ها بودند.			☐	☐	
۴	یکی از دلایل اهمیت تولیدکل، مشخص شدن میزان رفاه جامعه است.			☐	☐	
۵	برای رسیدن به تعادل، در وضعیت مازاد عرضه باید سطح قیمت‌ها یابد.					
۶	نزولی بودن منحنی به این معنا است که با افزایش قیمت، مقدار تقاضا کاهش پیدا می‌کند.					
۷	مهمنترین عامل در تصمیم‌گیری مصرف‌کنندگان در مورد خرید یک کالا است.					
۸	اگر را از درآمد، کم کنیم، میزان سود به دست می‌آید.					
۹	کدام گروه از کالاهای زیر به ترتیب ضروری، واسطه‌ای و تجملی است؟					
۱۰	کدام دسته از کالاهای به طور غیرمستقیم در مصرف مردم اثر می‌گذارد؟	(۱) پوشاك، شيشه ماشين، مبل	(۲) مسکن، فرش، لوستر	(۳) آب، گلگير ماشين، مسكن	(۱) بادوام	(۲) سرمایه‌اي
۱۱	نیازهایی که موجب به کمال رسیدن انسان‌ها می‌شوند کدام‌اند؟					
۱۲	آیا انسان می‌تواند بدون محدودیت از منابع طبیعی استفاده کند؟ چرا؟					
۱۳	سه نکته مهمی را که می‌توان علم اقتصاد را با آن‌ها تعریف کرد نام ببرید.					
۱۴	آیا از نظر اسلام اقتصاد در زندگی فرد اهمیت دارد؟ (با ذکر دلیل)					
۱۵	منظور از بازیگران خرد و کلان در اقتصاد چیست؟ (با مثال)					
۱۶	در وضعیت انحصار در بازار، چه کسی قیمت‌گذار است؟					
۱۷	در کشوری کالاهای مقابله در مدت یک سال تولید شده است؛ با توجه به ارزش کالا، تولید ناخالص و خالص داخلی را محاسبه کنید.					
۱۸	تولیدکل کشوری در سه سال متوالی به ترتیب، سال اول ۱۲۰۰، سال دوم ۱۸۰۰ و سال سوم ۲۲۰۰ میلیارد ریال است. با انتخاب سال اول به عنوان سال پایه، تولید این سه سال به ترتیب ۱۲۰۰، ۱۶۰۰ و ۲۰۰۰ می‌شود. تورم در سال‌های دوم و سوم و میزان افزایش تولید در سال‌های دوم و سوم را مشخص کنید.					
۱۹	وظاییف پول را نام ببرید.					
۲۰	ظاهرنویسی به چه معنا است؟					
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید				

نمره	kheilisabz.com	زمان آزمون: ۷۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	اقتصاد	ردیف
	نوبت دوم پایه دهم دوره متوسطه دوم		آزمون شماره ۵		
۱				بخش ۱، فصل اول	۱
			یکی از علتهای مهم توجه اسلام به مسائل اقتصادی را بیان کنید.		
۰/۵	درست نادرست	☐ ☐	فصل دوم		۲
			درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.		
۰/۵			نقش منابع طبیعی در جریان تولید مهم ترین عامل است.		۳
			جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.		
۰/۵			اگر درآمدهای بدست آمده از کمتر باشد، تولیدکننده دچار ضرر و زیان می شود.		۴
۱			فصل سوم		۵
			رابطه قیمت یک کالا با مقدار تقاضای آن توسط مصرفکننده چگونه است؟		
۲			فصل چهارم		۶
			در کشوری، کالاهای زیر در مدت یک سال تولید شده است. با توجه به رقم این تولیدات، تولید ناخالص و خالص داخلی این کشور را محاسبه کنید.		
۰/۵			ماشین آلات ۴,۰۰۰,۰۰۰ تومان	مواد غذایی ۲۰ تن از قرار هر تن ۵۰۰,۰۰۰ تومان	۷
			خدمات ۶,۰۰۰,۰۰۰ تومان	پوشاش ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ريال	۸
			تولیدات ایرانیان خارج از کشور ۵,۵۰۰,۰۰۰ تومان	استهلاک ۷,۰۰۰,۰۰۰ تومان	۹
۱			بخش ۲، فصل اول		۱۰
۰/۵			استفاده از پول فلزی چه مشکلاتی به همراه داشت؟		۱۱
			براساس تاریخچه پول، سیر تکامل آن را به ترتیب کامل کنید.		۱۲
					
۱			فصل دوم		۱۳
۰/۵	درست نادرست	☐ ☐	درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.		۱۴
			سفته از اسناد اعتباری بلندمدت است.		۱۵
۰/۵			فصل سوم		۱۶
			گزینه درست را انتخاب کنید.		
۰/۵	(۱) گندم (۲) مواد پتروشیمی (۳) فلزات (۴) وسیله نقلیه		کدام یک از موارد زیر <u>نمی تواند</u> در بورس، مورد معامله قرار بگیرد؟		۱۷
			اوراق و دو نوع از اوراق بهادر هستند.		۱۸
۲			بخش ۳، فصل اول		۱۹
۰/۵			کدام کشورها برای محاسبه درآمد سرانه به عنوان معیار سنجش توسعه، استثناء محسوب می شوند؟ (مثال بزنید).		۲۰
			جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.		
۰/۵			امروزه در کشورها به جای استفاده از واژه توسعه، واژه جایگزین شده است.		۲۱

نمره	kheilisabz.com	زمان آزمون: ۷۰ دقیقه	رشته: ادبیات و علوم انسانی	اقتصاد
	نوبت دوم پایه دهم دوره متوسطه دوم		آزمون شماره ۵	ردیف
			فصل دوم	
۰/۵	درست نادرست		درستی یا نادرستی عبارت زیر را مشخص کنید.	۱۳
۰/۵	☐ ☐		با در نظر گرفتن دو شاخص درآمد سرانه و میزان نابرابری در توزیع درآمد می‌توان میزان فقر را در کشورها محاسبه کرد.	۱۴
			مهم‌ترین ابزار رویارویی با توزیع نابرابر درآمد چیست؟	
			بخش ۴، فصل اول	
۱			روابط مالی نخستین دولتها، در گذشته با شهروندان چگونه بود؟	۱۵
۱			دولت چه زمانی از سیاست پولی انقباضی استفاده می‌کند؟	۱۶
			فصل دوم	
۱			مفاهیم زیر را تعریف کنید.	
۰/۵			کسری بودجه:	۱۷
			سند تغیریغ بودجه:	۱۸
			جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید.	
۱	متن پیشنهادی بودجه باید به تصویب بررسد تا به صورت لایحه بودجه تقدیم شود تا با تصویب، آن را به صورت قانون درآورند.		گزینه درست را انتخاب کنید.	۱۹
۰/۵	(۴) هزینه‌های انتقالی	(۳) هزینه‌های اداری	کدام‌یک از موارد زیر جزء هزینه‌های جاری یا عادی دولت نیست؟	۲۰
			(۱) هزینه‌های زیربنایی (۲) هزینه‌های کارکنان	
			بخش ۵، فصل اول	
۱			موانع گسترش تجارت بین‌الملل در گذشته چه عواملی بود؟	۲۱
۲			باتوجه به تحریم اقتصادی به سوالات پاسخ دهید:	۲۲
			الف) تعریف تحریم اقتصادی چیست؟	
			ب) با چه اهدافی اعمال می‌شود؟	
			پ) چه عواقبی دارد؟	
			فصل دوم	
۱			دو مورد از حرکت‌های مثبت مذهبی و ملی که در زمان قاجاریه برای اقتصاد کشور اتفاق افتاد را نام ببرید.	۲۳
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید		

﴿آزمون شماره ۳ (نوبت اول)﴾

- (صفحه ۳۳) ۱- درست است.
- (صفحه ۴۵) ۲- نادرست است. کالای واسطه‌ای در محاسبه تولید کل، لحاظ نمی‌شود.
- (صفحه ۵۵) ۳- درست است.
- (صفحه ۶۵) ۴- درست است.
- (صفحه ۷۵) ۵- کاهش
- (صفحه ۸۳) ۶- تقاضا
- (صفحه ۹۱) ۷- قیمت کالا
- (صفحه ۹۹) ۸- مقدار هزینه‌ها
- (صفحه ۱۰۵ و ۱۱۰) ۹- گزینه (۱)
- (صفحه ۱۱۰) ۱۰- گزینه (۴)

- ۱۱- نیازهای عاطفی، روحی، نیاز به علم، هنر، فرهنگ، دین و اخلاق، نیاز به ارتباط و تعامل

انسان، از جمله نیازهایی است که بدون رفع آن‌ها انسان به کمال نمی‌رسد. **(صفحة ۹)**

۱۲- خیر نمی‌تواند؛ چون انسان در بهره‌برداری از این منابع محدودیت دارد و این محدودیت به این علت است که منابع، امکان مصارف متعددی دارد و نیز با روش‌های مختلفی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد. **(صفحة ۱۰)**

۱۳- (۱) نامحدودبودن نیازها (۲) کمیابی منابع (۳) امکان مصارف متعدد منابع **(صفحة ۱۴)**

۱۴- بله، به دو دلیل: (۱) اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند. (۲) از نظر اسلام، تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه و توانگی مادی پسندیده است. **(صفحة ۱۷)**

۱۵- به افراد، خانواده‌ها یا شرکتها و ... که در تولید محصول و یا مصرف آن‌ها و مبالغه با یکدیگر نقش ایفا می‌کنند، «بازیگر خرد اقتصاد» و به دولت که برای ایجاد نظم و انتظام اقتصادی تلاش می‌کند، «بازیگر کلان اقتصادی» می‌گویند. **(صفحة ۲۱)**

۱۶- در این حالت، انحصارگر قیمتگذار است. **(صفحة ۲۸)**

۱۷- در قسمت دوم، واحد پول با بقیه موارد متفاوت است، پس ابتدا تبدیل تومان به ریال را انجام می‌دهیم:

$$8,500,000 \times 10 = 85,000,000$$

باء، محاسبه تبدیل تا خالص داخلی، مواد ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱

$$\begin{aligned}
 & + (250,000,000 \times \frac{1}{5}) = 50,000,000 = 388,600,000 \\
 \text{برای محاسبه تولید خالص داخلی باید هزینه استهلاک را حساب و سپس از تولید ناخالص} \\
 \text{داخلی کم کنیم.} \\
 & \text{هزینه استهلاک} = 600,000 \times \frac{1}{6} = 100,000 \\
 & \text{تولید خالص داخلی} = 388,600,000 - 100,000 = 388,500,000
 \end{aligned}$$

(صفحه‌های ۱۲ و ۱۳)

- ۱۸- برای راحتی محاسبه، ابتدا ارقام داده شده را به ترتیب در جدول مرتب می کنیم:

	سال اول	سال دوم	سال سوم	
تولید کل براساس قیمت جاری	۱۲۰۰	۸۰۰	۲۲۰۰	سری اول ارقام
تولید کل براساس قیمت ثابت	۱۲۰۰	۱۶۰۰	۲۰۰۰	سری دوم ارقام بعد از انتخاب سال پایه

محاسبه تورم سال دوم و سوم: تفاضل عمودی تولید کل براساس قیمت‌های ثابت از تولید کل براساس قیمت‌های جاری هر سال، تورم را مشخص می‌کند.

$$\text{تورم سال دوم} = 18\% - 16\% = 2\%$$

$$\text{توم سال سوم} = ۲۲۰۰ - ۲۰۰۰ = ۲۰۰$$

محاسبه مقدار افزایش تولیدکل هر سال: تفاضل افقی تولیدکل براساس قیمت‌های ثابت سال پیش از تولیدکل براساس قیمت‌های سال موردنظر، افزایش تولید آن سال را مشخص می‌کند.

(١٨ صفحه)

$$= ۱۶۰۰ - ۱۲۰۰ = ۴۰۰$$

$$\text{افزایش تولید سال سوم} = ۲۰۰۰ - ۱۲۰۰ = ۸۰۰$$

- (۱۹) وسیله پرداخت در مبادلات (۲) وسیله سنجش ارزش (۳) وسیله پسانداز و حفظ ارزش (۴) وسیله پرداخت آیینه (۵) وسیله (۶) صفحه (۵۷)

(۲۰) در صورتی که طلبکار قبل از زمان سرسیید سفته به پول آن نیاز بیداگند، می تواند سفته را پشت‌نویسی (ظهورنویسی) کند و با دریافت مبلغ کمتری، طلب خود را به دیگری انتقال دهد.

۱- یکی از علتهای توجه اسلام به اقتصاد، اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه عم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است.

۲- نادرست است. عوامل انسانی، مهم ترین نقش را در تولید دارد.

۳- هزینه‌های تولید

^۴- قیمت یک کالا و مقدار خوبید آن به وسیله مصرف‌کنندگان باهم ابطه معکوس دارد. یعنی

با افایش. قیمت یک کالا، مقدار، تقاضا، آن کاهش. سدا م- کند و بعکس.

^{۸۰}- استاد تعلیم زبان خارجی دانشگاه ماجستیر کنونی دایر این کتاب حجم این بخش باشد که تولید

سازمان خارج از کشور تواند مراستنیه تواند داشت و نهاد مجاز ساز شود.

۴۸-**مکانیزم انتشار** در این مکانیزم انتشار، خواهات هم داشتند

برای محاسبه باید واحد پول یا مقدارها یکسان باشد. در سورچ ارزش عددی می‌بینید

تکمیلی مبلغ به ریال اسپ و مابقی به تومان. پس باید بدلیل واحد انجام سود:

$1,000,000 \div 10 = 100,000$

هم چنین باید ارزش مواد عدایی را محاسبه کرد تا ارزش آن مشخص شود:

جذب الماء من التربة إلى النباتات يزيد من إنتاج المحاصيل.

$= ۲۲,۰۰۰,۰۰۰ + ۶,۰۰۰,۰۰۰ + ۴,۰۰۰,۰۰۰ + ۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۳۸,۰۰۰,۰۰۰$ تولید ناخالص داخلی

برای محاسبه تولید خالص داخلی باید هزینه استهلاک را از تولید ناخالص کم کنیم.

$$۳۸,۰۰۰,۰۰۰ - ۷,۰۰۰,۰۰۰ = ۳۱,۰۰۰,۰۰۰$$

(۱۴۴) صفحه‌های ۱۴۲ تا ۱۴۳

-۶) در معاملات با حجم بالا، پول فلزی وسیله مناسبی برای پرداخت نبود.

۳) میزان طلا و نقره در دسترس بسیار محدود بود.

(۵۴) صفحه

(۵۵) صفحه‌های ۵۴ و ۵۶

(۵۷) صفحه

(۷۲) صفحه

(۷۳) صفحه

-۹) گزینه (۴)

-۱۰) سهام - مشارکت

-۱۱) تعداد محدودی از کشورهای در حال توسعه که با داشتن یک ماده‌گران‌بهای معدنی مثل نفت و صادرات زیان آمکان دستیابی به درآمد سرانه زیاد را دارند؛ مثل کشور قطر.

۲) تعدادی از کشورهای در حال توسعه که با پیش‌بینی و اجرای برنامه‌های بلندمدت توانسته‌اند در وضعیت شاخص توسعه خود بهبود نسبی ایجاد کنند؛ مثل کشور چین (صفحة ۸۱)

(۸۳) صفحه

(۸۵) صفحه

(۸۷) صفحه

-۱۲) پیشرفت

-۱۳) درست است.

-۱۴) برقراری یک سامانه و نظام مناسب و کارآمد مالیاتی

-۱۵) روابط به ۲ شکل بود: ۱) گرفتن خراج و مالیات از مردم و هزینه کردن این مالیات‌ها به صورت مختلف مانند پرداخت حقوق کارکنان کشوری

(۹۰) صفحه

-۱۶) زمانی که اقتصاد چهار تورم می‌شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن بانک مرکزی سیاست کاهش حجم پول در گردش (سیاست پولی انقباضی) را اجرا می‌کند.

(۹۵) صفحه

-۱۷) هرگاه مخارج بودجه از درآمدهای آن بیشتر باشد، به اصطلاح با کسری بودجه رو به رو هستیم.

-۱۸) سندی که تفاوت ارقام پیش‌بینی شده با مخارج واقعی تحقیق‌یافته و درآمدهای واقعی وصول شده در آن ذکر می‌شود.

(۱۰۰) صفحه

(۹۹) صفحه

(۱۰۶) صفحه

-۱۹) هیئت دولت - مجلس شورای اسلامی

-۲۰) گزینه (۱)

-۲۱) موافق قانونی، نامنی و ضعف دولت‌ها

(۱۱۱) صفحه

-۲۲) وجود هزینه‌های بالای تجارت

-۲۳) (الف) یکی از ابزارهای رقابت و یا جنگ اقتصادی، تحریم اقتصادی است.

ب) ۱) با اهداف اقتصادی (کسب منافع بیشتر)

۲) سیاسی (براندازی یا اعمال فشار)

۳) ابزار مکمل جنگ نظامی

پ) موجب افزایش هزینه مبادله و سختی صادرات و واردات می‌شود؛ به گونه‌ای که کشور تحریم‌شونده مجبور می‌شود کالای مورد نیاز را با قیمتی گران‌تر و از بازار سیاه تهیه کند.

(۱۲۱) صفحه

-۲۴) تأسیس دارالفنون و نظم مالی و اداری امیرکبیر

(۱۲۶) صفحه

-۲۵) تأسیس شرکت اسلامیه

درس نامهٔ توب برای شب امتحان

انتخاب راه استفاده از منابع و امکانات علاوه بر منافع گاهی هزینه هم دارد؛ یعنی اگر انسان استفاده یا مصرف خاصی را از منابع و امکانات انتخاب کند، در واقع از مصارف دیگر و نتایج انتخابات دیگر خود منصرف شده است. در اقتصاد به این هزینه که با بتصرف نظر کردن از دیگر انتخاب‌ها منظور می‌شود، هزینهٔ فرصت می‌گویند.

به طور مثال یک قطعه زمین را **هم** می‌توان برای **کشاورزی** استفاده کرد و هم برای احداث یک کارخانه؛ اگر این منبع (یک قطعه زمین) را برای احداث کارخانه انتخاب کنیم، محصلو **کشاورزی** را از دست داده‌ایم که در واقع هزینهٔ فرصت ما خواهد بود.

تعريف علم اقتصاد

علم اقتصاد، علمی است که انتخاب‌های بشر را به صورت رابطهٔ بین منابع و عوامل تولید کمیاب (که موارد استفاده مختلف دارند) و نیازهای مادی نامحدود او مطالعه و با ارائه بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و اجتماعی انسان را مدیریت می‌کند.

سه نکتهٔ اساسی که در تعریف علم اقتصاد وجود دارد:

۱- نامحدودبودن نیازها

۲- کمیابی منابع

۳- امکان مصارف متعدد منابع

نکتهٔ هدف علم اقتصاد راهنمایی انسان برای داشتن بهترین انتخاب و بدکارگیری بهترین روش در استفاده از منابع و امکانات است.

اقتصاد و آموزه‌های اسلامی

دین اسلام علاوه بر سعادت اخروی به سعادت دنیوی انسان نیز اهمیت می‌دهد و آن‌ها را لازم و ملزم یکدیگر می‌دانند.

برخی از آیات و احادیث که به مسائل اقتصادی اشاره دارند:

۱- «ربنا آتنا في الدنيا حسنة و في الآخرة حسنة»: در این آیه خداوند سعادت دنیا و آخرت انسان را در کنار هم مورد توجه قرار داده است.

۲- «الكافد على عياله، الكالمجاهد في سبيل الله»: تلاش برای رفع فقر و رسیدن خانواده به رفاه مانند جهادکردن در راه خدا است.

۳- «من لا معاش له، لا معاد له»: اسلام در دسترس نبودن معاش (هزینه‌های زندگی) را تهدیدی برای اعتقادات انسان می‌داند.

از دیگر علتهای توجه اسلام به مسائل اقتصادی این است که جامعه اسلامی توان مقابله با فرهنگ‌های مهاجم را داشته باشد. چون امروزه مسائل اقتصادی بر تمامی جنبه‌های فردی و اجتماعی انسان‌ها تأثیرگذار است و جامعه اسلامی برای حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود باید به رشد و پیشرفت اقتصادی برسد.

چند مفهوم اولیهٔ اقتصاد

۱- **کالا** شیئی است که برای تأمین خواسته یا نیازی تولید می‌شود و دارای ارزش اقتصادی و قابل ارائه در بازار است؛ مانند: میوه، لباس، دارو و

نکتهٔ کالا مفهومی اقتصادی است، پس اشیائی که در بازار خرید و فروش نمی‌شوند، کالا به حساب نمی‌آیند.

۲- **خدمات** گاهی انسان برای رفع نیازش به دانش یا تخصص انسان دیگری نیاز دارد. به طور مثال برای آموختن به مؤسسات آموزشی می‌رویم و با پرداخت پول، خدمات آموزشی دریافت می‌کنیم. در این مثال، کالای قابل لمس و فیزیکی خریداری نکرده‌ایم ولی در برای پول پرداخت‌شده نیاز خود را رفع کرده‌ایم. به این قبیل فعالیت‌ها خدمات گفته می‌شود؛ مانند: خدمات معلمان، پزشکان، رانندگان و مشاوران حقوقی.

بخش ۱، فصل اول: اقتصاد چیست؟

نیازهای انسان

نیازهای انسان محرك او برای تلاش و فعالیت است و از آن جایی که انسان موجودی کمال جو است، با رفع قسمتی از نیازهایش احساس بی‌نیازی نمی‌کند و مدام نیاز تازه‌ای در او شکل می‌گیرد.

۱- مادی
۲- معنوی

۱- مادی: اولین مرتبه از نیازهایی است که انسان برای زنده‌ماندن به آن احتیاج دارد.

مثال: آب، خوراک، پوشاک، امنیت و ...

۲- معنوی: نیازهایی که انسان برای رسیدن به کمال به آن‌ها نیاز دارد.

مثال: نیازهای عاطفی، روحی، هنری، علمی، فرهنگی، اخلاقی و ...

خلف نیاز کاذب اگر انسان نتواند هر دو مرتبه نیاز خود را برطرف سازد و تنها در اولین مرتبه از نیازهایش (مادی) بماند، برای سیراب‌کردن حس کمال جویی خود نیازهای کاذبی خلق می‌کند.

در حالی که رفع هر دو نیاز موجب به کمال رسیدن انسان می‌شود.

نکتهٔ پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، موجب توقف و یا انحطاط انسان می‌شود.

منابع و امکانات

اقتصاد دانشی است که به انسان کمک می‌کند برای رفع نیازهایش از منابع و امکانات موجود، بهترین استفاده را داشته باشد.

به دو دلیل این منابع و امکانات موجود در طبیعت پاسخگوی رفع نیاز انسان‌ها نیستند:

۱- محدودند. مصارف متعدد دارند.

مثال: یک زمین کشاورزی را هم می‌توان به کشت پنبه اختصاص داد و هم گوجه کاشت ولی به طور همزمان فقط امکان استفاده از یک نوع محصلو را دارد، یعنی انسان باید انتخاب کند.

نکتهٔ این دو محدودیت وضعیتی ایجاد می‌کند که اقتصاددانان به آن کمیابی می‌گویند.
هزینهٔ فرصت علم اقتصاد کمک می‌کند انسان بتواند در استفاده از منابع و امکانات راهی را انتخاب کند که بیشترین منافع را به دست بیاورد و سطح بالاتری از رفاه را برای او فراهم کند.

عوامل تولید

۱- منابع طبیعی (زمین) عواملی هستند که در طبیعت وجود دارند و در جریان تولید به طرق مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ مانند: زمین کشاورزی، معادن.

۲- سرمایه ما دو نوع سرمایه داریم: **(الف)** سرمایه فیزیکی **(ب)** سرمایه مالی

(الف) سرمایه فیزیکی:

کالاهای بادوام سرمایدها هستند که در جریان تولید به کار گرفته می‌شوند.
(ب) سرمایه مالی:

شامل هزینه‌هایی است که صرف خرید یا اجاره سرمایدهای فیزیکی، زمین و یا پرداخت دستمزد به عوامل انسانی می‌شود.

نکته: سرمایه مالی مستقیماً در تولید نقش ندارد، بلکه با تبدیل عواملی به عوامل تولید دیگر به آن کمک می‌کند.

۳- عوامل انسانی (سرمایه انسانی) مهم‌ترین عامل تولید است که وظيفة

ترکیب سایر عوامل تولید را بر عهده دارد. عوامل انسانی شامل نیروی کار (کارگر ساده)، کارفرما (صاحب کار و مخصوص) و مدیر، متخصص و کارآفرین می‌شود.

نکته: سازمان تولید جایگاه و نقش هر یک از عوامل تولید را مشخص می‌کند.

هزینه تولید

تولیدکنندگان برای آن که بتوانند یک محصول را تولید و عرضه کنند باید هزینه‌هایی پردازنند.

مانند اجاره ابزارآلات و سرمایدهای فیزیکی، دادن مزد و یا حقوق به عوامل انسانی. به تمامی این هزینه‌ها «هزینه‌های مستقیم» می‌گویند.

ربا

در اقتصاد اسلامی عوامل انسانی (سرمایه انسانی) هم می‌توانند صاحب تولید شوند؛ یعنی در سود و زیان شریک شوند و هم می‌توانند تنها دستمزد بگیرند و در سود و زیان شریک نشوند، اما صاحب سرمایه مالی، این دو راه را ندارد. او باید یا به صورت قرض‌الحسنه در تولید مشارکت کند و اجر الهی و اجتماعی ببرد و یا به عنوان صاحب کار در سود و زیان شریک شود. اگر صاحب سرمایه مالی مانند کسی که سرمایه فیزیکی خود را اجاره می‌دهد، سرمایه خود را اجاره دهد، در واقع ربا دریافت کرده که در اسلام حرام است.

درآمد و سود

همان‌طور که گفتیم، تولیدکنندگان برای تولید محصول خود باید هزینه‌های مستقیمی مانند اجاره، مزد یا حقوق پردازند، علاوه بر این هزینه‌های مستقیم، تولیدکننده باید هزینه‌های غیرمستقیمی نیز پردازد.

منتظر از هزینه‌های غیرمستقیم هزینه‌هایی مربوط به «هزینه فرصل» است.

هزینه‌های مستقیم ← اجاره، مزد و حقوق

هزینه‌های غیرمستقیم ← هزینه فرصل

پادآوری هزینه فرصل:

منتظر از هزینه فرصل، آن دسته از منافعی است که با انتخاب مصرف خاصی از آن منبع، از منافع دیگری صرف نظر کردۀ‌ایم. به طور مثال یک تولیدکننده ممکن است زمین را داشته باشد و نخواهد آن را اجاره کند، و در ظاهر مبلغی پرداخت نمی‌کند. ولی در واقع آن زمین منافع دیگری نیز دارد (مانند امکان اجاره آن به تولیدکننده‌ای دیگر و کسب درآمد) که تولیدکننده از آن صرف نظر می‌کند.

فرمول محاسبه درآمد تولیدکنندگان

کل محصول × قیمت = درآمد

برای محاسبه سود تولیدکنندگان باید هزینه‌ها (مستقیم و غیرمستقیم) را از درآمد کسر کنیم. اگر جواب‌مان بزرگ‌تر از صفر بود تولیدکننده سود یا منفعت برد و اگر جواب منفی بود دچار ضرر و زیان شده است.

۳- کالاهای مصرفی و واسطه‌ای کالایی که در بازار عرضه می‌شود، اگر توسط مصرفکننده نهایی خریداری شود، آن کالا مصرفی است و اگر توسط تولیدکننده‌ای دیگر برای ادامه فرایند تولید خریداری شود، آن کالا واسطه‌ای است؛ مانند: گوجه‌فرنگی که اگر توسط خانوار (مصرفکننده نهایی) خریداری شود، یک کالای مصرفی است ولی اگر توسط کارخانه روبسازی خریداری شود یک کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود.

۴- کالای بادوام و سرمایه‌ای اگر فقط از خدمات یک کالا استفاده کنیم به آن کالای بادوام می‌گوییم؛ مانند: اتومبیل یا یخچال اما اگر این کالای بادوام توسط بنگاه‌های تولیدی برای ادامه فرایند تولید استفاده شود یک کالای سرمایه‌ای محسوب می‌شود؛ مانند: ماشین آلات و ابزارهای کارخانه‌ای.

۵- کالای ضروری و تجملی کالاهایی که برای رفع نیازهای اولیه و پرhamیت مور استفاده قرار می‌گیرند، کالاهای ضروری‌اند؛ مانند: خوراک، پوشاش. کالاهایی که برای نیازهای کم اهمیت‌تر و غیرلازم استفاده می‌شوند و عدم استفاده از آن‌ها زندگی فرد را مختل نمی‌کند، کالای لوکس هستند؛ مانند: لوستر، مبلمان و ...

نکته: ملاک ضروری و تجملی بودن یک کالا بستگی به واکنش ما نسبت به تغییر قیمت آن کالا در بازار و میزان مصرف آن دارد. اگر با تغییر زیاد قیمت کالا در بازار، میزان مصرف را تغییر ندهیم، آن کالا ضروری است ولی اگر با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، میزان مصرف هم تغییر پیدا کند و مصرف آن کالا کم شود، آن کالا لوکس و یا تجملی است.

بازیگران و فعالان عرصه اقتصاد

در اقتصاد دو بازیگر نقش و فعالیت دارند

}	بازیگران خرد
}	بازیگران کلان

۱- بازیگران خرد شامل خانواده‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی و ... هستند که در تولید و مصرف و مبادله محصولات با یکدیگر در ارتباط‌اند.

۲- بازیگران کلان شامل دولت‌ها و مؤسسات بین‌المللی اقتصادی هستند که به رفع نیازهای عمومی در سطح داخلی و خارجی می‌پردازنند.

بخش ا، فصل دوم: تولید

أنواع توليدات

ا- احياء

تولید و رسیدن به محصول توسط تولیدکننده سه گونه است

}	صنعت
}	خدمات

۱- احياء تولیدی است که با استفاده از ابزار و نیروی کار انسانی بتوان از منابع طبیعی، محصولی تولید کرد؛ مانند: زراعت، باگبانی و پرورش ماهی.

تعريف حیات: اگر انسان محصول آماده طبیعت را بدون این‌که کار یا عملی روی آن انجام دهد (مانند: ماهی‌گیری از دریا) مورد استفاده قرار دهد و این کار موجب مالکیت شنس نسبت به آن محصول شود، حیات انجام گرفته است.

۲- صنعت از ترکیب و تبدیل مواد حیات و یا احیا شده و ایجاد ارزش مصرفی و مبادله‌ای در آن‌ها به دست می‌آید؛ مانند: صنایع غذایی، پوشاش و ...

۳- خدمات یا محصولات نرم تولید محصولاتی که محسوس و ملموس نیست؛ مانند: مراکز پزشکی که خدمات پزشکی تولید می‌کنند.

کسب منفعت مالی

انگیزه تولیدکنندگان

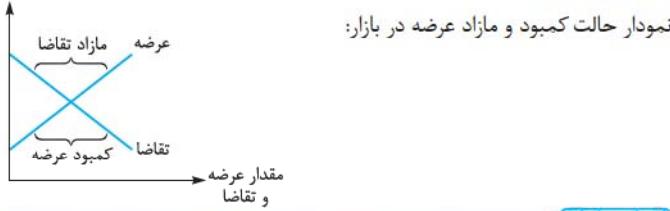
کسب روزی حلال

انگیزه بیشتر تولیدکنندگان رفع نیاز مالی و تأمین منافعشان از راه کسب روزی حلال است.

روزی حلال از راه خدمت به هم‌نوعان برای آبادانی و موقوفیت کشور به دست می‌آید.

نکته: تولیدکنندگان و مؤسسات اقتصادی براساس انگیزه‌های خود به دو دسته انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌شوند.

۲- بررسی حالت مازاد در بازار:
در این بازار چون گروهی از تولیدکنندگان نمی‌توانند کالای خود را بفروشند، مجبور می‌شوند که قیمت را کاهش دهند. این کاهش قیمت هم عامل تحریک مصرف‌کننده می‌شود تا خرید و تقاضای خود را افزایش دهد و هم تولیدکننده عرضه خود را کم کند. این کاهش قیمت تا جایی ادامه دارد که فاصله عرضه و تقاضا از بین بود و تعادل برقرار شود.

نمودار حالت کمبود و مازاد عرضه در بازار:

نکته: در اقتصاد معمولاً از دو نوع روش محاسبه سود بیشتر استفاده می‌شود:

۱- **سود حسابداری:** که برای تعیین سود سالیانه تولیدکننده حساب می‌شود:

هزینه‌های مستقیم - درآمد = سود حسابداری

۲- **سود اقتصادی (وبیله):** تولیدکننده باید در تکمیل فرم اظهارنامه مالیاتی خود آن را محاسبه کند.

هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم - درآمد = سود اقتصادی

۱- افزایش بهره‌وری

۲- صرفه‌جویی سود

۳- بازاریابی مناسب برای محصول خود

بخش ۱، فصل سوم: بازار

تعريف بازار: بازار جایی است که مصرف‌کننده و تولیدکننده به طور مستقیم با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و نوع رفتار اقتصادی هر کدام، بازار را به سمتی خاص می‌کشند.

۱- بازار رقبابتی بازاری که در آن تعداد زیادی فروشنده و خریدار وجود دارد. رفتار اقتصادی هر کدام به نسبت کل بازار بسیار کم‌اثر است و هیچ‌کدام «قیمت‌گذار» نخواهد بود؛ مانند: بازار مواد شوینده.

۲- بازار انحصاری بازاری که در آن یک یا تعداد بسیار اندکی فروشنده یا خریدار وجود دارد. در این بازار، انحصارگر، قیمت‌گذار است و خریدار پذیرنده قیمت انحصارگر است؛ مانند: شرکت توپنیر یا خودروسازها.

نکته: انحصار می‌تواند به یکی از سه دلیل قانونی، غیرقانونی و طبیعی ایجاد شود.

۳- بازارهای حراجی مزایده: فروشنندگان آثار هنری و نمایشگاهی مناقصه: خریداران عمده کالا و خدمات مانند: خریدهای دولتی

بخش ۱، فصل چهارم: آشنایی با شاخص‌های اقتصادی

حسابداری ملی

یکی از مهم‌ترین متغیرهایی که حسابداری ملی به مطالعه آن می‌پردازد، تولیدکل است. میزان تولید کالا و خدمات یک‌ساله در جامعه را تولیدکل می‌گویند.

سه شرطی که فعالیت تولیدی باید دارا باشد تا در حسابداری ملی محاسبه شود:

۱- از بازار عبورکنندگان یعنی تولیدکننده آن فعالیت تولیدی را در قبال دریافت پول حق‌الزمد به مصرف‌کننده ارائه کند.

۲- فعالیت‌هایی که به تولید کالا یا خدمات نهایی منتهی شود به عبارت دیگر کالاهای واسطه‌ای در حسابداری محاسبه نمی‌شوند چون این کالاهای در درون کالای نهایی یک بار محاسبه شده‌اند.

مثال: اگر ما چرخ اتوبیل را برای وسیله خود خریداری کنیم این چرخ به عنوان کالای نهایی که به دست مصرف‌کننده رسیده در حسابداری ملی محاسبه می‌شود. ولی اگر همان چرخ را کارخانه اتوبیل سازی بخرد و استفاده کند، کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود.

۳- قانونی و مجاز باشد

به دو دلیل نمی‌توان فعالیت‌های غیرقانونی را جزء تولید محسوب کرد:

۱- از میزان فعالیت آن‌ها اطلاع دقیقی در دسترس نیست.

۲- محاسبه آن‌ها نوعی مشروعیت‌دادن به آن فعالیت است؛ مانند: قاچاق.

تولید خالص ملی (GNP)

ارزش پولی کلیه کالاهای و خدمات نهایی که در طول یک سال توسط یک ملت تولید شده است را تولید ناخالص ملی می‌گوییم.

نکته: در تولید ملی، تولید آن گروهی از مردم کشور اهمیت دارد که دارای ملیت یکسانی هستند. چه در داخل کشور و چه در خارج از کشور اقامت داشته باشند. به طور مثال در محاسبه تولید ملی کشور ایران، هم تولید افراد ایرانی که در ایران اقامت دارند، محاسبه می‌شود و هم ایرانی‌هایی که در آمریکا یا آلمان اقامت دارند؛ چون شرط اصلی، داشتن ملیت یکسان است.

مقدار خرید با قیمت کالا رابطه معکوس دارد.

اگر رفتار آن‌ها را بر روی یک منحنی ترسیم کنیم، منحنی تقاضا به صورت نزولی است؛ یعنی با افزایش قیمت یک کالا، مقدار تقاضای آن کاهش می‌یابد و با کاهش قیمت، مقدار تقاضا افزایش می‌یابد.

Riftار اقتصادی تولیدکنندگان

۱- عوامل مؤثر در Riftار اقتصادی آنان: سطح قیمت کالا، درآمد، سلیقه، تبلیغات و قیمت سایر کالاهای مرتبط با آنها.

۲- اگر رفتار آن‌ها را بر روی یک منحنی ترسیم کنیم، منحنی عرضه به صورت نزولی است؛ یعنی با افزایش قیمت مقدار عرضه افزایش می‌یابد.

۳- عرضه کالا از طرف تولیدکننده با قیمت آن کالا رابطه مستقیم دارد.

۴- اگر Riftار اقتصادی آنان را روی یک محور ترسیم کنیم، منحنی عرضه صعودی خواهد بود. یعنی با افزایش قیمت عرضه آن کاهش می‌یابد و با کاهش قیمت عرضه آن می‌کند.

تعادل و قیمت تعادلی هرگاه میزان عرضه یک کالا توسط تولیدکننده با میزان تقاضای مصرف‌کننده برابر باشد؛ به صورتی که نه تولیدکننده بیشتر از مقدار تقاضای مصرف‌کننده کالا تولید کند (مازاد عرضه یا کمبود تقاضا) و نه تقاضای مصرف‌کننده با عدم وجود کالا مواجه شود (مازاد تقاضا یا کمبود عرضه). آن کالا به قیمت تعادلی رسیده است.

نکته: عاملی که این هماهنگی را ایجاد و عرضه و تقاضا را مساوی می‌کند، قیمت کالا است.

اگر در بازار کمبود، یا مازاد باشد چه اتفاقی خواهد افتاد؟

۱- بررسی حالت کمبود در بازار:

در این بازار گروهی از مصرف‌کنندگانی که نتوانسته‌اند محصول را خریداری کنند، حاضر هستند مبلغ بیشتری بپردازند تا به محصول مورد نیاز خود برسند. این افزایش قیمت، هم عامل تحریک‌کننده‌ای برای تولیدکننده است که تولید خود را افزایش دهد و هم سایر مصرف‌کنندگان از مصرف خود می‌کاهند. این افزایش قیمت تا آن جایی که فاصله عرضه و تقاضا از بین بود ادامه پیدا می‌کند و بازار به حالت تعادل می‌رسد.